

que també escrivia «ate-us consêl Déu», 36.8); «si Déu te ha dotat de seny e de saber, e veus ton proisme qui, per feblesa de seny o per fretura de consell o de saber, se va perdre, ¿no l'instruyràs, no l'aconsejllaràs, no-l metràs en via dreta?», Eiximenis (*DComp.*, *CoDoACA* XIII, 314.6).

Una derivació semàntica ben curiosa, d'especial interès, és la que prengué *consellbar* «parler à voix basse, chuchoter» en alguns trobadors (Emil Levy, *PDPF*), car també trobem aquesta acc. 'xiuxiuejar, parlar mormolant o a cau d'orella' (cosa explicable per la forma com sovint s'han de dur les deliberacions, discretament, però en presència de gent de qui no podem fiar-nos): una mica ampliat en extensió ho trobem aplicat ja al festeig o galanteig discret en reunions socials, en Cerverí: «De vi gras e de carn magra / m'enug, e de fum sens foc / --- e de seynor ses ver-tat, / e de domna qui badaylla / can cavallers li *conseylla*» (rimant amb *apareylla* i anàlegs 5/55.7); ara bé això s'ha mantingut fins avui en el llenguatge local d'Eivissa, almenys en substantius derivats, *conseiet* o *conseió* 'xiuxiu, converseta xiuxiuejada': «aquí En Xumeu de ses Cabres va fer un *conseiet* an es altres, i tots estufiren a riure», «En Pepet va fer un *conseió* an En Toniet diguent-li: —Saps per què es gegant s'engoleix -->» (Castelló, *Rond. Eiv.*, 64, 49, i de nou *conseions*, p. 54).

Consellador. *Consellant*. *Consellatiu*. *Consella* per 'rondalla, faula', calc del cast. *conseja* (MGadea, *T. del Xè* I, 111), castellanisme que a penes podem considerar com a existent ni en valencià (no Sanelo, Escrig, *AlcM*, ni tan sols en el *Dicc. Gral. Val.-Cast.* del mateix MGadea). *Consellet*, *conselló* eiv. (supra). *Aconsellable*. *Aconsellador*. *Aconsellat*. *Conseller* [Llull; *conseller de la host* s'anomena a si mateix Muntaner, *Cròn.*, cap. 229]; *conselleria*. *Desaconsellar*; ant. *des-cosellar* (i no *desac-*) és la forma registrada en el *Toricmany*, c. 1390 (737.3). *Consiliari*.

Conciliar adj. *Conciliar* v. [1695, Lacav.], pres del ll. *conciliare* 'unir, associar', 'conciliar'; *conciliació* [1695, Lacav.]; *conciliador*, *conciliable*, *conciliatori*. *Conciliàbul* [1695, Lacav.], pres del ll. *conciliabulum* 'lloc de reunió' (el nom del poble de *Concellabre*, a l'alta Cerdanya, sembla provinent d'això per via hereditària). *Reconciliar* tr. («l'amistat *reconcilià*» sembla intr. en *Lleg. Rim. Sevilla*, v. 461) i més sovint *-liar-se* [1640, *DTo.*]; *reconciliació* [id.], *reconciliador* [1695, Lacav.].

¹ *EntreDL* I, 19-29 i 14-17. — ² Vegeu-ne algun més encara en Bast.-Bass., 658-60. — ³ Llegirem més aviat *ne per auant*. — ⁴ Suposant que resulti d'una transposició d'un *Conçel(o)* al sistema fonètic català, en el moment de repoblació per la gent del Conqueridor. No desdiiu d'això el detall que avui els habitants de *Consell* es diguin popularment *conseiers* (*BDLC* VI, 176). — ⁵ Llull, *Blanq.* II, 222.3, 20, on per cert hi ha grafia amb *s* tant en l'ed. prínceps com en la dels *NCl.*, a desgrat de la manifesta etimologia; però això ens mostra com en la consciència comuna de la llengua, si no en la de Llull,

almenys en la dels escribes medievals, el ll. *consilium* i *concilium* ja estaven confosos sense remei. —

⁶ Carta de 1485 d'un J. Costal que escriví a Barcelona agraïnt que sense anar-hi hagi pogut pagar un deute a Girona, i fent esment d'una persona de Sant Feliu (*NCl.* IX, 69.12). *Conseava* reducció vulgar extrema de *consejava* < *conseylava*. També *desconsellat* en Llull. — ⁷ En canvi *aconsell-* en altres accs. també locals: *aconsellats* sembla tenir el de 'prudents' o 'que estan d'acord' en les *Rondaies de Sa Majora* del mateix Castelló (*El Pitiuso*, 1974, p. 24). Cf. cita en *xavat*.

Consemblant, V. *semblar* *Consens*, *consensual*, *consent*, *consentiment*, *consentir*, *consentit*, V. *sentir* *Conseqüència*, *conseqüent*, V. *seguir*

CONSERGE, pres del fr. *concierge*, id. d'origen desconegut, veg. *DCEC*, s. v. *conserge*. □ 1.ª doc.: ~ i *consergeria* [Lab. 1839].

Conserva, *conservador*, *conservar*, *conservatori*, V. *servar* *Considerable*, *consideració*, *considerar*, *considerat*, V. *sideral* *Consigna*, *consignació*, *consignar*, *consignatari*, V. *senya* *Consiliari*, V. *consell* *Consir*, *consirar*, *consirer*, *consirós*, V. *considerar* (*SIDERAL*) *Consistència*, *consistent*, *consistir*, *consistori*, *consistorial*, V. *existir* *Consol*, V. *solaç*

CÒNSOL, es prengué ja d'antic, per via semi-culta, del ll. *CONSUL*, -ŪLIS, 'magistrat cabdal de la República romana', probablement derivat de *consulere* 'deliberar', 'consultar', 'pendre una resolució' (d'on prové també *CONSILIUM* > *CONSELL*). □ 1.ª doc.: aplicat a magistrats municipals moderns, en català ja en docs. del S. XIII; en baix llatí de Catalunya, però ja amb contingut ben català, ja S. XII.

En les veïnes terres d'Oc l'ús modern del mot per a alts magistrats municipals va pendre aviat arrels encara més fondes i generals que entre nosaltres, i avui, encara, p. ex., *còsso* continua essent a la Vall d'Aran el nom popular del conseller en cap, batlle o alcalde de cada poble; usos semblants es troben amplemment estesos per terres occitanes, no solament els *consols* de Niça o de Gènova, els ja sovint alludits en docs. nostres del S. XII, etc., sinó els *conses* de Provença (el gran poema de Mistral acaba mostrant-nos *Calendau poussessor d'Esterello e conse de Cassis*); de vegades foren més d'un, com els dos de la República romana: «exiren a Nós los *consols*, e dels prohòmens de Montpestler bé cent a caval, e En P. Bonifaci ab éls, e ell era lo més poderós hom de tota la vila en aquela saón, Jaume I (*Cròn.*, Ag., p. 328).

Entre gent de llengua catalana hi hagué des d'antic la mateixa aplicació amb un poc menys de descabdellament, car això hi fou sobretot cosa del Nord del país, en particular el Rosselló i terres veïnes: «per los *còssols* e per los prohòmens de Perpenyà», a. 1279 (*RLR* IV, 359); «ffo adordonat per lo balde de Perpenyà, ab conseyl e ab volentat dels *còssols* de Per-